

TÁRSASÁGI ÜGYEK

Búcsú Máté Jakabtól*

Búcsúunk Máté Jakabtól, barátunktól, kollégánktól, sokak tanárától, a Magyar Nyelvtudományi Társaság hűséges tagjától. Búcsúunk, és emlékezünk életpályájára. Csíkkozmás szülötte, és erre mindig büszke volt. A középiskola osztályait a csíkszeredai Római Katolikus Főgimnáziumban végezte, mindig tiszta kitűnő volt. De közbeszólt a háború, 1944-ben katona lett, és aztán három évig hadifogoly messze keleten. Érettségi után, 1948-ban beiratkozott a kolozsvári Bolyai Tudományegyetemre, itt 1952-ben végzett orosz—magyar szakon. Ezután a Szláv Filológiai Tanszékre került gyakornoknak, majd ugyanitt tanársegédként és adjunktusként nyelvészeti tárgyakat oktatott. — Később, 1977-ben egy új életet jelentő házasság révén áttelepedett, és a budapesti Közgazdasági Egyetemre került a Nyelvi Intézetbe, docens lett, és két ciklusban tanszékvezető is volt. Ezzel párhuzamosan éveken át az ELTE Általános és Alkalmazott Nyelvészeti Tanszékén is adott elő, tárgya a nyelvtudomány története volt.

Kezdetől fogva érdeklődött a nyelvtudomány nagy kérdései iránt, és aktív művelője lett a nyelvtudománynak. Fő kutatási területei kronológiai sorrendben: matematikai nyelvészet, gépi fordítás, generatív grammatika, majd szemantika, pragmatika, szövegtan és stilisztika. Minderről sok, közel kétszáz közleménye tanúskodik, köztük „Nyelvészet és matematika” (1977., társszerző), szerkesztői bevezetés (egyben a szóban forgó terület sok szempontú megvilágítása) SOLOMON MARCUSnak „A nyelvi szépség matematikája” című kötetéhez (1977.), „A jelentéskutatás új útjai” (MNy. 1987. 1.), „A magyar szövegtani kutatások mai helyzete” (Szemiotikai szövegtan 1991. 1. és 2.). Amiben a legtöbbet adott, és amiért a leginkább ismerik, az az egyetemes nyelvtudomány története. Ebből két kötete jelent meg: „A 19. századi nyelvtudomány rövid története” (1997.), „A 20. századi nyelvtudomány történetének főbb elméletei és irányzatai” (1998.). A harmadik kötet most van megjelenőben: „A nyelvtudomány története az ókortól a 19. század elejéig.” Életművéhez források: BÉKÉSI IMRÉTŐL „Máté Jakab hetvenedik születésnapjára” (MNy. 1997. 2.); Romániai Magyar Irodalmi Lexikon 3. kötet (1994.); Erdélyi Magyar Ki Kicsoda (2000.); Biográf Ki Kicsoda (2001.).

Máté Jakab életműve mind a nyelvtudomány, mind pedig az egyetemi oktatás számára nagy nyereség. Példamutató, derekas munkát végzett. Szakmai utóda, a nyelvtudomány történetének ezutáni krónikása úgy ír majd róla, mint aki a tények és elvek, a történeti távlat kutatója és tisztelője volt.

És terveiről is tudunk, elsősorban arról, hogyan ível majd át a magyar nyelvtudomány története felé. De ez már csak terv marad, Babitscsal szólva mondhatjuk: „mely temérdek munka maradt végezetlen!”, mert — és ez a legszomorúbb — ahogy ugyanebben a versben hangzik, „Óh, jaj meg kell halni, meg kell halni!” (Ősz és tavasz között). És ez általános emberi sors. De hisszük és valljuk, hogy Máté Jakab műve megmarad, hogy emléke munkáiban élni fog, hogy idézni, hasznosítani fogják, hogy újabb és újabb nemzedékek számára jelent majd produktív forrást, sőt folytatásra buzdító ösztönzést.

---

* Elhangzott Budapesten, a Felsővízvárosi Szent Anna Plébániatemplomban, 2001. december 17-én.

Ugyanakkor a tudományművelő szakember és a tanár mellett emlékezetünkben mint közvetlen természetű, segítőkész, munkatársai ügyei iránt érdeklődő ember is él. Ezért is mondhatjuk, hogy nemcsak a szaktudomány művelője, hanem az ember, egy személyiség is hiányozni fog majd.

Mély baráti és pályatársi szomorúsággal búcsúzom. De bőven lesz, amire emlékezni fogok. Több mint ötvenéves múlt köt össze kettőnket. Múltunk sok emléke elevenedhetik fel közös világunk két városában, Kolozsvárt és Budapesten. Gyászbeszédem utolsó mondata csak az lehet, amit egykori ministrálásaink szövegéből tudunk: Jakab, nyugodj békében! Requiem aeternam dona tibi, Domine!

SZABÓ ZOLTÁN